

WWW.UNILIB.BS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

НАРОДНА СКУПШТИНА

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ О РАДУ СРПСКЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

ИЗЛАЗИ СВАКИ ДАН ЗА ВРЕМЕ СКУПШТИНСКОГ РАДА

ПРЕГЛАДУ ПРИМА

КРАЉЕВСКО-СРПСКА ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА

ЦЕНА ЈЕ ЛИСТУ:

за Србију . . . . . 6 дин. месечно
од једнога броја . . . . . 0-40 дин.
за стране земље поштанског савеза 15 дин. месечно

УРЕЂУЈУ СКУПШТИНСКИ СЕКРЕТАРИ:

Ранко Петровић, Доброслав Ружић, Љуб. П. Ђирић.

Број 70

ПОНЕДЕЉАК 18 ФЕБРУАРА 1891

Година I

57 САСТАНАК

5 фебруара 1891 год. у Београду

ПРЕДСЕДАВАО ПОТПРЕДСЕДНИК

Димитрије Катић

СЕКРЕТАР

Ранко Петровић

(НАСТАВАК)

(О буџету)

Ранко Тајсић — Разлози г. министра финансије да он не зна шта ће да учини са чиновницима финансије, као и разлози Станка Петровића, да би пристао и још више у име пензије да плати чиновника рђава, те да га се курталеше, — за мене су врло слаби, као и Рашини, који хоће рђава чиновника да се курталеше само пензионисањем. Несретније и јадније земље нема од оне, у којој има рђавих чиновника, и која налази да их се трба курталесати пензионисањем. Међутим он је дотле задобио права на приличну суму пензије, па неће да ради и прави разне угурезлуке, и онда место да га ви узмете на одговор и да за то искуси казну, ви му дајете још пензију. Такве аналогije нема нигде у свету, да се плати чиновнику што је хрђав, па ни у Србији не би требало даје има. Ја знам у нас, кад човек остари да не може већ радити остале послове они га онда поставе у пензију, те чува шплад, ако је пак неко занација, они му даду да крип гуњ, обућу, руду и остало, али пензије нема. Тим правцем ваља поћи и овде. Ако ваља чиновник, онда га треба сдржати, а ако не ваља, онда га истерати или дати суду, али никако дати му пензију.

Овај данашњи буџет пензионовања тежи је, него што је био прошлих година буџет целе земље, и онда кад је буџет био оволики целе земље, народ је био у бољем благостању него данас, и ја на основу оволике гомиле пензионера мислим, да је доста 10.000 динара, а ових 40.000 да се укину — уштеде.

Министар финансија М. Вујић — Ја вас молим, господо, да имате на уму, оно што сам напоменуо мало час. Ја сам отио рекао, да је то мучно, да кад чиновник не ваља да га предајемо суду на осуду и чекамо решење, а међутим остављамо га на положај, да седи и ради шта хоће, — тиме ће бити више штете. То је једно. Тим путем ја не видим да ће се учинити брза помоћ народу, а у колико је народу право да се то учини, право је и министрима. Пензионисање чиновника то је управо лично непријатна ствар. И сад кад би ову партију избрисали, онда би сваки министар могао да каже: кад пензије нема, а ја чиновника не могу да казим, да окривим и предам суду, онда ћу ја таквог чиновника оставити да

и даље ради и долази кад хоће, јер не могу да га истерам. Ако је право народу да се тако ради, право је и министрима, али сматрам да ову партију на пензионисање треба одобрити и стога, што овде долазе и чиновници, који остаре и оболе, па не могу да врше службу, и онда сама државна потреба захтева да се послови непрекидно врше, те се мора он у пензију ставити, а други на његово место поставити. Давле ту ће бити више штете, ако место буде празно, но што ће пасти на терет буџету ова пензија. Најзад долази и оно, што се мора вршити по закону, где је један чиновник ислужно и има права на пензију, па док тај закон постоји, мора се по томе и поступати.

Оволико сам имао да кажем у одбрану од опозиције, да се данашња владавина није показала у чиновништву партијска, и ако јој се не може пребацити, да је оставила и још многе чиновнике, који нису људи њене партије, не може јој се пребацити да је њиховим пензионисањем оптеретила буџет.

Потпредседник — Претрес је свршен. Гласање се о кредиту од 25.000 дин. на шта је пристао и г. министар финансија. Стављам на гласање, ко је за то, нека седи, ко је против, нека устане? (Всћина седи). Објављујем, да је Скупштина усвојила кредит на пензионовање чиновника.

Извештај прочита 4 тачку: „Кредит на периодску повишицу плата:

- а) судија 3.500
- б) на авансовање осталих чиновника 15.000

Ранко Тајсић — Овде сам господо одвојно мишљење из разлога оних, које сам мало пре поменуо, а то је разлог што су ове цифре већ предвиђене. Плате професора су предвиђене у буџету министарства просвете; телеграфиста у буџету министарства привреде; судија у буџету министарства правде; а лекара у фонду санитетском, и кад се узме да је за све те чиновнике предвиђена периода, за коју им се има повишица рачунати, онда нема места оставити оволику цифру за аванзовање. Ја бих био чак мишљења да се овде не остави ни једног гроша, те да видимо, шта би од ових људи било, кад једне године не би нико аванзовао, те нека и код њих дође мисао на штедњу, као и код нас, — кад не роди ништа, људи опет морају да плаћају све дажбине, које су и пре тога плаћали. Но ја опет држим, да им треба оставити 5.000 дин. а укинути 10.000 и молим Скупштину да изволи примити овај мој предлог, јер је и сувише младих чиновника на веома великим платама.

Министар финансија М. Вујић — Господо, као год што се даје једној влади могућност, да може да уклони личности, које су у државној служби, а које су неспособне за њу, тако исто, мислим, мора јој се дати могућност, да се добри чиновници у најмањој мери могу и да поставку на посао; а

то је не само да се награде, него да се одликују од осталих. Ја нећу да говорим о томе, колико се с које стране од министара тражи, да се добри чиновници унапређују, јер би та цифра била врло велика и то би ме далеко одвело, него ћу само да напомена то, да се ова позиција неће моћи употребити на аванзовање виших чиновника, него за ниже чиновнике, јер сумом од 15.000 дин. једва да би се могло аванзовати 40—50 чиновника из свију струка без разлике.

Међутим и сама државна управа и влада има то уверење, да мора да води рачуна о штедњи исто толико, колико и Скупштина. Са овом цифром од 5.000 динара, коју Ранко предлаже, верујте, не би могли аванзовати више од неколико чиновника. Међутим, када влада не би водила строго рачуна о томе: кога ће и с колико да унапреди, онда би она и са овом његовом цифром, а при крају године могла да учини врло многа унапређења, на пр. 31 Децембра или у половини Децембра. Са том сумом да аванзује могла би 400—500 чиновника, јер у последњем случају ти би примали повишицу 15 дана у тој рачунској години; а ако би се аванзовали последњег дана месеца Децембра, онда би влада могла да авансује чак и 1000 чиновника са кредитом који Ранко Тајсић предлаже. Но овде није толико ствар уштеда, колико је питање о поверењу, које се даје влади, да она може добре чиновнике да одликује од рђавих. А то поверење и та могућност унапређења ваљаних чиновника, верујте, само би била корисна за државну службу.

Радисав Митровић — Који је год од г. посланика узео Шематизам од ове године, на га сравнио са овим буџетом, могао је видети да су поједина министарства оставила у буџету места и веће класе чиновника, које мисле да аванзују, па ако оставимо и овај кредит и оне нове класе, које су министри ставили у буџету за аванзовање, онда мислим, да ће аванзовања бити много.

Тако у Шематизму стоји за једног средњег или окружног начелника да је III класе, а у буџету је стављена II класа и тиме му је већ створено место за аванзовање.

С тога мислим, да се ова партија овде на аванзовање избрише. Ако морамо давати кредит на аванзовање чиновника који добијају периодске повишице, као што су телеграфисте, професори, судије и др., коју позицију не можемо да бришемо, онда за једну годину можемо да станемо са тим аванзовањем код других струка, као што то рече поштовани Ранко Тајсић.

За то сам дакле да у овој позицији остане 5.000 дин., као што је предложила одборска мањина.

Министар финансија М. Вујић — Ја имам да учиним само једну исправку на говор г. Радисава Митровића. Влада је сама у споразуму са финансијским одбором утврдила, да у поједине буџете не уноси више класа. Њих сад има по свим специјалним буџетима, али ако се ово одобрим, све те класе тамо отишаће; и аванзовање чиновника свију струка вршиће се чисто у границама кредита општег.

Ја мислим да не би било ни право, да се сви други чиновници не награђују сем оних, који имају по закону периодске повишице и које им ви не спорите. Јер кад један телеграфиста, професор и други после X година могу добити повишицу, онда за што ту повишицу не би могли добити и чиновници из осталих струка, само ако су добри, савесни, способни и ваљани радници и за што да се они као такви не би могли одликовати?! — Ја то не могу да разумем.

Паанта Срећковић — Ја имам са свим другојачији појам о овој позицији и овоме кредиту, који је овде метут на аванзовање чиновника. Ја нисам за мишљење мањине ни за мишљење одборске већине, него за нешто са свим друго. Мени се чини да би требало да радимо као људи са што више мудрости и да водимо више рачуна о раду наших чиновника. За то ја би ову суму овако преокренуо па да ставимо: „кредит на награде, одличних и ревносних чиновника свију струка грађанског реда“, а не ставити „авансирање“. Треба избрисати ово аванзовање, јер овим путем долазе поједини у вишу класу и то тако, да један човек прође за десетак година све

те класе и дешавало се да неко у години, две по 4—5 пута аванзује. Место тога ја држим да би требало поставити ово правило: кад је ко од чиновника добио награду два пут у течају од две године, тада га тек треба аванзовати“. Таквим би начином ми доста добили добре ваљане и ревносне чиновнике и сваки би се трудио да се што више радом препоручи, те да би могао аванзовати у већу класу: иначе ако остале овако ванцирање у више класе, он ће, ако му је воља радити, а ако не, а он ће казати, кад дође до извесног положаја: па доста ми је, ја сам дотерао до ове класе и пр. у војеном чину до капетана I кл. и у полицији до помоћника, у суду до секретара и т. д. сад могу да ме ставе у пензију и да ме не унапређују, јер не мари да више живи као чиновник. Ви сад немате ничим да подстакнете чиновника на рад; а ако овако урадите, као што предлажем, да им се дају ове награде, онда ћете на крају године видети да је више урађено и много боље, јер ће се сваки чиновник старати, бар више њих, да добију ову награду, а тим и право да после две или три године могу ванцирати.

Ја мислим, да је ово најбољи пут да дођемо до што савеснијих и бољих чиновника. То је моје мишљење и налазим, да је то најцелисходнији пут, а за доказ да је то тако, ја ћу за то да наведем: Русију, Немачку, Енглеску ит. д. где се овако ради, као што предлажем. Тамо дају чиновницима прво награде па после их аванзују у вишу класу, и на тај начин ове државе имају врло ревносне и савесне чиновнике. Да ли је ово овако, ја мислим, да пробамо једну годину дана, па ћемо видети да се нећемо преварити.

Мика Спасојевић — Ја бих се заиста сложио са Паантом Срећковићем, кад би то било удешено тако, да сваки чиновник прима награду по заслуги; али не могу, пошто је то остављено министру на оцену, у више случајева. Знам и пр. да је један министар узео на награду једнога чиновника са две класе у једанпут, а пре тога је тај чиновник кажњен. Одкуда, дакле, та његова заслуга омах после казне? Да тога не би било бар за ову годину, мишљења сам да се ова позиција избрише, а до године можемо већати о награди, коју г. Паанта предлаже.

Јоксим Павловић — Ја сам устао да кажем, неколико речи односно награде, или боље рећи, односно ове партије на авансовање чиновника грађанског реда.

Мени се чини, да је наше финансијско стање такво, да ову позицију за данас не треба оставити.

Ми треба да настојимо да се уштеде чине свуда, где се могу чинити, док се не створи привредно благостање у нашој земљи; а кад се то постигне, онда можемо дати и више.

Скупштина је се мало пре показала у неколико вољна да смањи чак и додатак председнику министарства; међутим ми овде сад хоћемо да дамо влади могућност, да толике чиновнике авансује. То не би било оправдано.

Господо, ко је јуче читао „Српске Новине“, могао је читати на један оглас, да капетан среза јасеничког у округу крагујевачком, — дакле, једног богатијег среза у Шумадији, — објављује, да продаје општинску судницу и ансау за дуг од 400 — 500 дин. Господо, та објава продаје врло је важна; она је или доказ полицијске самовоље, или народне невоље. И ја вас молим, да оцените, па према томе да дате на авансман, ако мислите да што треба дати.

Министар финансија М. Вујић — Господо, Кад се говори о овоме кредиту, на аванзовање, као и иначе увише прилика, увек се више гледало на чиновништво, као на некога непријатеља народног. Прошлост коју смо преживели, она је то створила; али се ваља помислити с том мишљу, да чиновништво није ништа више, него јавни орган земље, народа, државе, онако исто, као што и свако друго тело има своје органе. Узмимо овај пример. Узмимо неколико приватних друштава и пр. Нар дну Банку и задругу. Сваке године оне награђују све своје добре чиновнике; Народна Банка не само да их стално награђује, него хоће да установи и пензиони фонд, као и држава. Господо, ми не треба да се варамо. Ако

хотели да чиновништво буде донета пријатељ народу, онда их треба пречистићавати, рђаве уклањати, а добре награђивати. Погрешно би било гледиште, које је Јоксим поменуо: да за време дефицита чиновнике не треба награђивати. Дефицит може да траје још 10 година. Он у свим земљама постоји, и ни једна Скупштина неће својој влади да одрече могућност, да добре чиновнике може да унапређује. Ако се та могућност не да, онда се донета од чиновништва гради непријатељ постојећег стања, кад се спротивом а добром чиновнику не да могућност, да може у току године да буде унапређен. Ја ћу још и ово да вам кажем, да би смо на чисто били између нас. Ми смо сви осуђивали оно авансовање на јурни, како је пре било, кад су млади људи трком на највише положаје излетали. И ми велимо, да је то терет буџетски; али, господо, сад од један пут својој влади одрећи могућност, да може у скромним границама награђивати људе, који то одиста заслужују — мислим да би то била неправда, која би се учинила добром чиновништву; с тога омет стојим на томе гледишту: да ову позицију треба одобрити и да нема смисла сводити је с тога, јер влада, која би хтела да чини злоупотребе, могла би на крају године да аванзује велики број чиновника с малим кредитом.

Лаза Илић — Као извештач по буџету мин. унутрашњих дела, имам да одговорим неколико речи г. министру. Ја признајем господо, да у буџету мин. унутрашњих дела, има неколико места, која не представљају фактичко стање, а кад дође стручни буџет на расправу, онда ћу изнети своје погледе. Сам одбор финансијски при прегледању овог буџета изјавио је неколико пута жељу, да сем ових класа никакве друге авансмане не даје, али је овде друкче испало. Ова грешка потекла је отуда, што је — као што знате — наступила промена у мин. унутрашњих дела. Ја сам се споразумео с г. министром унутр. дела, и он је пристао, да се ова погрешка исправи и она ће бити исправљена при првом читању. Ми смо оставили били 15000 дин. на авансман осталих чиновника грађанског реда, с тога, што смо хтели да оставимо влади одрешене руке све дотле, док има наше поверење.

Јоца Ж. Јовановић — Ја сам хтео то исто да кажем што и г. Лаза. Ми смо утврдили да се стварно стање унесе у буџет. Чиновници дакле, који су до сада авансовали, да се увесу у буџет. Ено видите, тако смо урадили у буџету министар. правде и финансије; остало је једино министар. унутр. дела, но кад дође тај буџет на ред, онда ћемо исправити шта треба.

Алекса Ратарац — Ја сам противан да се ове године дају авансмани. Овај, који ће да ради само за авансман, није пријатељ ове земље а чиновници треба да помисле да су и они чланови и грађани ове земље, па нека и они мало оскудевају.

Ранко Тајсић — Ја ћу бити врло кратак. Хоћу да учиним само једно упоређење. Ја сам имао шематизам за ову годину, који показује фактичко стање ствари; сравнио сам шематизам с буџетом мин. унутрашњих дела и нашао сам ову разлику, што је у буџет стављено. Увучено је у буџет преко постојећег стања и буџетом унапређено 118 разних класа. Нека господа сравне шематизам и буџет, па ће видети. Да ли је један или други варљив — то не знам, али сравните па ћете видети, да је толико класа дато, које капетанима, које начелницима, које писарима прве и друге класе и т. д. Ја сам за то, да се овде уштеди на новим авансирањима 10.000 дин. а 5000 да остане за са свим нужне класе.

Минист. унутр. дела Св. Милосављевић — Господо, да се не би водно разговор о министарству унутр. послова, ја изјављујем, да пристајем, да се у буџету министр. унутр. дела оставе свима чиновницима плате, које сада имају. Да ли је коме стављена већа плата не знам, јер ја нисам буџет састављао.

Дим. Машић — Као што је рекао г. Ранко Тајсић, имам и ја, да кажем да заиста треба ову партију свести на што мању суму, кад већ није могуће са свијем је укинута. Друго, у толико пре потребно је да то усвојимо, што по објашњењу самога г. министра финансије, чиновници, који могу да праве неприлике влади — то су полицијски чиновници

и, г. министар је умесно доказао, да је то струка политичка која може да прави сметње свом мин. или влади; и кад мин. унутрашњих дела мало пре рече, да пристаје да се чиновници његовог мин. не унапређују никако (Чује се: није то, ниси разумео). — Ја сам разумео кад се каже лањски буџет (Чује се: није он то казао).....

Дакле, кад министар унутр. дела пристаје, — а он може имати највише сметња од несавесног чиновништва — онда не знам, шта нам треба оволика сума да је дајемо на авансовање. Г. министар финансије изнео је једно начело, које заиста постоји, да доброг радника треба наградити; али и г. Ратарац лепо је изнео кад је рекао, да су српски чиновници синови ове земље, па кад српски сељак и занатлија осећају терете да је онда право, да их и чиновници осећају бар у нечему. Г. министар финансија изнео је један разлог можда у шали — и ако је тај разлог први изнео г. Панта Срећковић, — па каже, да влада може у децембру месецу да унапреди 400 чиновника са 5000 дин. Лепо, кад влада може да унапреди толико њих са 5000 дин., онда свакојако, ако јој се да партија од 15.000 дин. она ће унапређивати још и више. Али ја сумњам да и један министар српски може тако далеко ићи. Ми не закраћујемо влади све, не тражимо да се са свим ова сума избрише; за спремане, потпуно спремане чиновнике имаће влада 5000 на расположењу, па нека им даје по неку малу награду, али то нека буде за најодличније чиновнике. Ја држим по самом признању г. мин. финансије, што каже да се може награђивати са 5000 као са 15.000. Ја држим да смо ми предпостављали и замисљали, да један министар или влада то не може злоупотребљавати.

После, држим да то неће ни један српски министар ни помислити да то учини, а камо ли да изврши, а још мање држим да ће данашња влада да уради тако што, него је г. министар хтео вагда да учини један виц. Али ја мислим да ми немамо шта да изгубимо, нарочито кад чиновници имају и периподске повишице. Те повишице трају 3—4 године, али свакако треба ограничити унапређење за 2—3 године, те да видимо хоћемо ли отуда имати какве користи, па ако немамо вајде, пустићемо да иде овако као и до сада. Ми треба да штедим на ситницама, па кад нам све то не помогне, онда да дигнемо руке, и с тога се слажем са предлогом Ранка Тајсића.

Министар унутрашњих дела Св. Милосављевић — Молим вас, господо, да се моје речи узимају онако, како сам их и изговорио. Ја сам казао да пристајем да се у буџету министарства унутрашњих дела ставе свима полицијским чиновницима плате онакве, какве су данас, а нисам казао чиновнике нећу да авансујем, као што то г. Машић вели. Ако се у границама овога буџета може ко од полицијских чиновника авансовати, а то и заслужује, ја ћу га авансовати.

Ја сумњам да би и једна влада могла примити ту обавезу, да ни једног чиновника не авансује целе године. То значи одузети људима сваку наду на напредовање, а то значи убити код чиновника вољу за рад, јер нико неће с вољом радити свој посао кад зна, да за свој труд неће бити награђен.

Живан Живановић — Ја сам имао прилике јуче да изразим своје мишљење о буџету у опште, и по томе за мене је специјална дебата равнодушна. Онолико, колико ви налазите да треба одобрити, ви ћете то и учинити, без обзира на примедбе с ове стране. Ја хоћу овом приликом да говорим као посланик нешто у опште о авансовању чиновника.

Државна служба захтева да сваки ваљан чиновник треба да се унапреди, а међутим данашње државно газдинство налаже да треба штедети. И сад је ред да се обоје подмири. Као год што сам јуче говорио да је неправедно оно, што је казао Милија Миловановић, да пензије као установу не треба оставити, тако исто неправилно је и мишљење да се чиновници не могу авансовати. Ви можете избрисати целу ову цифру — а мене ради слободно је избришите — али ћете до године донети баш ви пуне цевове писама и молби од својих пријатеља и тражићете, да се дуло плате повисе и наплати ово, што сте сад избрисали, с тога што су као дуго то чекали. Него као год што треба желети, да се сувишно пензионовање

предупреди, тако isto треба желети да се и сувишно аванзовање предупреди. Ево, како ја то разумем. Аванзовања у Србији има на два начина, аванзовање периодском повишицом и аванзовање по предлогу министра. По периодским повишицама он мора да чека четири или пет година, а онај човек, који аванзује по предлогу министра, добија често повишицу сваке године, па и по две у години! И ми видимо да се дешава, да један нешколован чиновник пролети мимо своје многе другове и школоване људе, па се и он сам чуди како је то било.

То би био мој предлог да се у закону за све одреде рокови аванзовања тако, да за краће време не може исти чиновник добити две повишице. На пр. један чиновник добије у току једне године једну класу, па до године се опет са још једном класом поине. Дакле то би требало предупредити да не може један чиновник у врло кратком времену добити 3—4 класе, а његови другови да чекају по 10 година на то. Тим би се предлогом задовољила и правда у држава не би бацала паре на партиске цели.

Потпредседник — Претрес је свршен, настаје гласање: ко је за то да се одобри кредит од 15.000 дин. нека седи, а ко је против нека устане? (Већина седи.) Оглашујем да је овај кредит одобрен.

Известилац чита у партији VI „Пензије и издржавања“ тач. 1 и 2. (Прилог 5 ст. 6.)

Потпредседник — Ко је за то, да се кредит на пензије и издржавања одобри нека седи, а ко је против нека устане? (Већина седи.) Објављујем да је одобрен овај кредит.

Известилац прочита тачку 3.

Овде је одборска већина учинила једну оваку измену, да ови чиновници на расположењу имају у року од 3 месеца, да се поставе на стална места.

Димитрије Машић — Ја бих имао само да молим за једно објашњење. Сад нема саветника, који долазе на расположење, и који највише оптерећују буџет. Одборска већина тражи да се ти чиновници на расположењу поврате на остала места. Ја против тога немам ништа, али молим да ми се објасни, услед чега је ова партија повишена од 30 на 48.000 дин.

Известилац — Ми нисмо тражили да нам се то објасни откуда је то, већ је ова позиција стављена према списковима колико у ствари постоји.

Министар финансија — Ја не могу да дам никаква објашњења, јер не знам све личности, које су на расположењу али ово је учињено према списку.

Потпредседник — Пошто нико више не тражи реч, то ћемо приступити гласању. Пошто је министар пристао, онда се има гласати о предлогу одборском. Ко је за то нека седи, а ко је против нека устане? (Већина седи.) Објављујем да је овај кредит одобрен. Сад ћемо прећи на стручни буџет. (Чује се: „довољно је рада“.) Је ли вољна Скупштина да закључим данашњу седницу? (Јесте.) Данашњу седницу закључујем, а другу заказујем сутра у 9 часова пре подне. На дневном је реду: продужење данашњег дневног реда. Молим госпoду из свију одбора да дођу после подне и да раде.

Састанак је закључен у 1 час после подне.

58 САСТАНАК

6 фебруара 1891 год. у Београду

ПРЕДСЕДАВАО ПОТПРЕДСЕДНИК

Димитрије Катић

СЕКРЕТАР

Др. Станојло Вукчевић

Почетак у 9¹/₄ часова пре подне.

Присутна су сва г. г. министри.

Потпредседник — Отварам седницу 58 редовног састанка. Изволте чути протокол 57 састанка.

Секретар Вит. Младеновић прочита протокол тога састанка.

Потпредседник — Прима ли Скупштина прочитани протокол? (Прима).

Изволте чути једну молбу за одсуство.

Секретар чита:

Народној Скупштини

Због свршавања неких својих, врло нужних, домаћих послова, усуђујем се замолити Народну Скупштину за шесто-дневно одсуство од своје дужности и то од 7 па до 13 ов. месеца закључно.

6 фебруара 1891 год.

у Београду.

Јованча Стојановић

НАР. ПОСЛАНИК.

Потпредседник — Одобрава ли Скупштина тражено одсуство? (Одобрава).

Сад прелазимо на дневни ред. На дневном је реду продужење претреса о буџету. Молим г. известивоца нека заузме своје место.

Известилац Р. Поповић — Јуче смо свршили са државним расходима до стручних расхода. Стручни ће се расходити решавати у специјалним буџетима; с тога ћемо ову позицију, из које су се сумирали стварни расходи, изоставити, па ћемо после доћи на то. Дакле да пређемо на приходе државне.

Известилац прочита партију I под а) (прилог 5 ст. 5).

Потпредседник — Тражи ли ко реч да говори? (Не тражи нико). Пошто нико не тражи реч, стављам на гласање: Ко је за то да се предложени приход од порезе усвоји нека седи, а ко је против нека устане? (Сви седе). Оглашујем да је Скупштина усвојила предложени приход од порезе.

Известилац прочита позицију под б) о прирезима.

Потпредседник — Ко је за то да се предложени приход од приреза прими нека седи, ко је противан нека устане? (Сви седе). Оглашујем да је Скупштина усвојила предложени приход од приреза.

Известилац прочита партију II о посредним данцима.

Милија Миловановић — Приход штампарски означен је овде са 200.000 дин. Мени се чини да приход од државне штампарије може да буде много већи, него што је овде предвиђено; по на сваки начин ја ћу говорити о томе онда кад г. министар просвете буде овде. (Потпредседник: Овде је известилац).

Известилац — Приход штампарски по прошлогодишњем буџету био је 180.000 дин. Ове године ставили смо 20.000 више, — дакле 200.000 дин. — Одбор није знао, нити је имао доказа, да ће тај приход данас бити већи него прошле године.

Милија Миловановић — Мени се чини да се код штампарије не ради као што треба да се ради; јер једна државна штампарија, која издаје све могуће монополисане артије, није могуће да доноси само 200.000 дин., за то мислим, да би ове године, кад би се са овом штампаријом паметније руковало, био много већи приход.

Лаза Илић — Ову исту мисао, коју је изволео изрећи г. Милија, ту исту мисао изрекао је и одбор финансијски. С том мишљу слаже се и министар просвете, и, као што је познато Народном Представништву, спремљен је пројект да се штампарија пренесе на министарство привреде, а осим тога да се уреди на сасвим другим основима, да се уреди као једна проста трговачка радња. Тако се надамо, да ће она донети већи приход, него што је предвиђено, као што и г. предговорник рече.

Бурђе Боровић — Овде у овом пројекту мало ниже под IV број 4 стављен је приход од државне штампарије 350.000, и онда мислим да се то може примити.

Потпредседник — Ко је за то да се предложени приход прими нека седи, ко је противан нека устане? (Сви седе).

Известилац прочита партију: III о таксама.

Потпредседник — Ко је за то, да се прими нека седи, ко је противан нека устане? (Сви седе). Оглашујем да је Скупштина усвојила III партију.

Известилац прочита партију: IV о државној привреди.

Тривун Милојевић — У позицији „државних прихода“ под бр. 5 требало би изоставити реч „и мостова“, јер чини ми се, да има неколико предлога, да се укине скеларина од људи, који нуждом преком туда пролазе, а не од беса по бањама страним, и с тога би требало то да се избрише.

Милија Миловановић — Овде код ових позиција веома је незгодно казати о добитку овога новца „од интереса и добити на новцу“. Ми идемо за тим, да донесемо нов закон о порези, који ће систему пореску да измени, и држим да варош Београд са овим законом, који чини промет са 100 милијуна динара заједно са оним, који дају улог на обезбеђење живота, има чини ми се 120 мил. дин. Мени се чини, да ће без свих државних дугова бити и ту један приход, који ће да припомогне да наш буџет са оволиким дефицитом олакша. Дакле немогуће је сад о овим цифрама говорити, за то што имамо да донесемо измене у закону о порези.

Потпредседник — Стављам на гласање. Ко је за то да се предложени приход од државне привреде усвоји, нека седи, а ко је противан нека устане? (Већина седи). Оглашујем да је Скупштина усвојила предложени приход.

Известилац прочита партију: V управа фондова (ст. 7).

Потпредседник — Стављам на гласање приход управе фондова. Ко је за то да се предложени приход усвоји нека седи, ко је противан нека устане? (Сви седе). Оглашујем да је предложени приход Скупштина усвојила.

Известилац прочита партију: VI разни приходи.

Потпредседник — Стављам на гласање партију разних прихода: Ко је за то да се предложени приход прими нека седи, ко је противан нека устане? (Сви седе). Оглашујем да је Скупштина усвојила предложени приход.

Известилац — Ја мислим, да ову последњу позицију — за изравнање — треба оставити за онда, кад се пређу специјални буџети, па ће се видети колико не достаје, а сад да пређем даље. (Прочита даљу позицију под насловом I годишњина бр. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 и 12).

Известилац прочита пројект буџета управе државних дугова (стр. 10—13).

Јоксим Павловић — Као што видите, овде за аграрни зајам даје се годишња отплата 592425 динара. Овај је зајам учињен за одужење земљишта, које је дато новоослобођеним крајевима на отплату и они треба то да отплаћују, јер по закону они морају да отплаћују интерес на то земљиште; међутим овде у расходу државних дугова има пола милиона динара. Но ја видим да овде нема никаквога прихода, да се од људи из тих крајева наплаћује на то земљиште. Питам г. известноца да ми одговори, да ли се што од ових људи из новоослобођених крајева наплаћује на име тога зајма за отплату земљишта?

Богосав Поповић — Што је казао г. предговорник, то право има. Тамо у новоослобођеним крајевима већина су задужени за земљишта, која дугују нашој држави, али има их много да би могли да плате тај зајам, али им то нико не тражи. По старом закону било је да педесет кућа, кад се сложе, морају да плате своје земљиште па да добију тапију, јер су јемствовали један за другог, један за све, сви за једног, па докле сви не плате не могу се убаштинити. Лањске године пак учињена је у томе закону једна измена, а и многи су желели то, да плате свој део те да се убаштине што пре. Према томе ја мислим да влада треба да нареди да сваки, који може да плати свој дуг, да му се новац прими и убаштини т. ј. да му изда тапију на свој део земље што је платио.

Јован Милић — Кад је реч о овоме, онда ћу и ја да проговорим неколико речи. Поп Богосав није добро разумео ову ствар. По пређашњем закону за ово земљиште дуговали су један

за све и сви за једнога, и онда они, који су имали новаца да одмах плате нису смели да плате, задржали су свој новац и тако постали су дужници држави. Ми смо донели један закон, да може сваки, који има новаца да плати, нека свој дуг плати и да се убаштини. Но пошто та земљишта нису још премерена, те да се зна колико ко дугује, то тражим, да се ова земљишта премере, па да сваки плати своје. Тако ствар стоји.

Младен Живковић — Не стоји тако, као што каже поп Богосав, него стоји, да је пређе по старом закону било: да један одговара за све а сви за једнога, као што то добро рече Балчевац. Лањске је године решено код чл. 5-ог закона о аграрном зајму, да онај који може да плати, нека плати и нека се убаштини. Но на томе није ништа до сад рађено. Сад је министар финансије спремио један пројект, који мислим, да ће кроз који дан доћи пред Скупштину, и коме се ми радујемо, па коме ће они почети то плаћање, па кад исплате, онда да се осигурају и убаштине.

Известилац Риста Поповић — Позиција ова, а нарочито о приходима о аграрном зајму, у буџету не стоји, и то је врло добро казао Јоксим Павловић. Нарочите позиције дакле нема, а има позиције расхода, а то за то, што је аграрни зајам учињен и што се мора да плаћа извесна отплата годишње. Зашто пак није ушла, то је с тога што није још прављен однос државе са грађанима, који су тај зајам добили. И с тога треба да се учине неке измене у закону, јер је закон незгодан, тако, да се вије могло ни да отплаћује на време.

Не стоји, дакле, да се не наплаћује. И ако се не наплаћује, опет овде има рубрика, које су овде стављене, да ће се то у будуће наплаћивати а то ће ући овде, што се каже на непредвиђене приходе и т. д. Истина и за то нарочите рубрике нема, а нема за то, што ће се у томе закону учинити неке измене, које ће дати могућности да се изврше наплате тога зајма.

Потпредседник — Прегрес је свршен. Стављам на гласање: ко је за то, да се прими предлог буџета управе државних дугова нека седи, ко је противан нека устане? (Сви седе). Оглашујем да је Скупштина усвојила буџет управе државних дугова.

Известилац чита буџет расхода Државног Савета. (Прилог 5 стр. 16 и 17). За тим прочита извештај одборски у чему је учињена уштеда на буџет Држав. Савета, (Прилог 9 ст. 19).

Јован Николић — Прошле године у ванредној Народној Скупштини вотиран је један закон о платама и положајима чланова Државног Савета; међутим у примедби овога буџета види се, да неки чланови Државног Савета нису примали плате прошле године по томе закону, него су узимали више по старом закону. Закон је њихове плате предвидео на 8500 дин. годишње, а они су узели по 10104 дин. за прошлу годину, а то је више, него што им овај закон даје. Према томе, ја мислим, да сви они чланови Државног Савета, који су узели више него што по закону имају, да тај вишак треба да врате државној каси, или да им се урачуна тај вишак и да им се одбије од плате за идућу годину. Можда су се саветници позивали на нека уставна стечена права, као што то чини већина чиновника, да они имају нека уставна стечена права. Господо, када је прошле године ванредна Скупштина, на основу члана 141 и 203 Устава, извршила нов избор Државног Савета, од онога часа сви чланови Државног Савета изгубили су своје старе положаје и престали су бити саветници, у исто време изгубили су и своје старе плате, које су по старом закону имали од 10104 динара годишње, а они пак стари саветници, који су на основу новог закона избором дошли наново у Савет они треба да примају плату по новом закону од 8500 динара годишње.

С тога ја мислим, да би требало да усвојимо мишљење одвојено г. Ранка Тајсића. Но само поред оне његове уштеде од 9024 дин. требало би уштедити још 600 дин. те тако да изнесе целокупна сума уштеде 9624 дин. и онда треба свима саветницима да остане плата једнака од 8500 дин. годишње.

Онда би на 16 саветника за ову годину било плате, која би укупно износила суму 136000 динара, а не 145624 динара, као што је у пројекту буџета.

Ранко Тајсић — Ја и овде, господо, имам одвојено мишљење, од куд сам овде могао уштедити, а код чланова, који су имали стару плату. Да вам кажем на чему сам базирао то моје мишљење. Ја сам, господо, прегледао стенографске белешке од прошле гедне, које су на сваки начин меродавне за право тумачење једног закона, и нашао сам, да је и на првом и на другом читању, закон о Државном Савету примљен као нов закон о положају државних саветника и њиховим платама, и да су они изабрани на једном закону, који је био пре них утврђен. Нови закон о положају државних саветника и њиховим платама утврђен је 15 фебруара, па пошто у закону није било прелазних наређења, — није стојало, да закон овај ступа у живот после Краљевог потписа, него је остала празнина, те се разуме онда, да је закон без прелазног наређења, и он ступа у живот после једног месеца дана. Саветници су указом утврђени после месец дана а то је 16 или 17 Марта. Према томе онда се има разумети овако: да је овај закон постао својим законим путем и да су поново бирани не само саветници, који су већ били у том положају, него и они, који нису били чиновници а имали су квалификацију. Па како су плате новим законом одређене и за оне, који су били саветници, то, ако су понова изабрани, они престају бити саветници по старом закону, него само по новом закону, а то је да имају плату од 8.500 дин. Ја нисам правник, али ако би се неко хватао за нека стечена ранија права, ја разумем, да ми не би могли на прилику одузети право пензије, то је стечено право. Али, кад се један саветник по новом Уставу и новом закону о саветницима поново бира, он, ако се прима за саветника, мора пристати на ону плату, која је новим законом утврђена. Да је се хтело разумети, да саветници могу имати ону плату, коју су имали, није ништа сметало, да се и у овоме закону у прелазном наређењу каже, као што стоји то у прелазном наређењу у закону о црквеним властима. У томе закону о црквеним властима стоји: архијепископ Србије и епископ жички задржавају плату, и да им се она рачуна 10 хиљ. динара а остало као додатак. Овим чланом, који сам прочитао из закона о црквеним властима, хоћу да кажем, да, ако се је хтело разумети и за саветнике, да могу имати стару плату, није ништа сметало, да се и у закону о саветницима то каже у прелазном наређењу. Али тога у овоме закону нема, и кад нема, онда не може разумети, да закон може важити другачије за саветнике, него тако, да важи, како за саветнике који су пре били, тако и за оне, који су први пут сад изабрани. Наравно, да је стојало до воље свакоме саветнику, који је био саветник, хоће ли да се прими или не. Али кад се он већ прими избора, он је дужан да служи по утврђеној плати, по новом закону о саветницима, а неће ли да служи, онда, наравно, не може му се пензија кратити.

Ко мисли, да се плате оним саветницима, који су поново изабрани, не могу једним законом да одузму, ја ћу да наведем један пример. Ви знате, господо, да је прво постојао закон, да грађани плаћају порез дукат и цванцик, па је оборен тај закон; изишао је други закон да порез буде три талира, па је и тај закон оборен, другим новим законом изашао порез много већи, па закон о протојерејима за печате по 8 гр. и таквих примера има много, и после новог закона о порези није смео народ да каже: ја протестујем против тога, ти одузимаш и крвиш моја стечена права, ја хоћу да плаћам порез по старом закону. Кад би то могло бити, онда нико не би могао променити закон. Према томе, господо, ја нови закон о саветницима разумем тако, да сви саветници служе за ону плату, која је законом одређена. И тако, на основу овога мога мишљења, ја држим да треба да имају плату саветници 8.500 динара, како они, који пре нису били саветници, тако и они, који су били саветници, а неће ли, онда наравно мора им се дати пензија.

Известилац Риста Поповић — И лане, кад је закон о платама државних саветника био на претресу у финансијском

одбору, ми смо о њему доста размисљали. И ове године, кад је решавано ово питање, ми смо о њему размисљали да ли је могуће изједначити саветнике. И онда кад је закон стваран, и сад кад смо о томе размисљали, нисмо могли да се сложимо са гледиштем, које је изнео г. Ранко Тајсић. Нисмо се могли сложити с тога, што се тиме јасно противи чл. 36 Устава, где се каже: (чита) „закон нема повратне силе на штету права стечених ранијим законима“. Госп. Тајсић каже: па Државни Савет је реформисан, прекројен и према томе његови чланови нису били саветници; па кад су понова изабрани стојало им је до воље да се приме или не приме. Установа савета прекројена је, који су пре били саветници ти су разрешени и могли су се понова поставити, а могли су се и не поставити. Влада је могла да их по старом Уставу пензионирше; тада они нису имали ову самосталност, коју сад имају. Они нису били пензионисани него разрешени и кад су поновљено изабрани да су рекли, не ћемо да служимо за 8.500 дин. Ја питам г. Тајсића шта би онда било? Кад један човек неће да врши дужност, на коју се позива и упућује и он онда престаје бити чиновник, а међутим не би имао права ни на пензију. Г. Тајсић каже: нека му се да пензија. Лепо али за што они нису пензионисани онда, кад су разрешени, него ослањајући се на Устав примили и нове дужности. Да им се рекло не можете имати 10.000 дин. плате, они се можда не би ни примали. Кад би се пошло тим путем, који предлаже г. Тајсић, онда на тај начин можемо редуцирати све плате чиновничке; можемо да измењамо све установе и полициске и просветне, и судске и финансиске, све у опште да изменимо па да кажемо: пре сте имали плату по овом закону а сад ћете имати овакве плате. Тада би дошао у питање и овај члан Устава, који утврђује да се ранијим законима стечена права не могу крвити. У осталом и кад би донели такво решење, оно би било илузорно, јер ни једна влада не би могла да га изврши, пошто би се оно косило са Уставом. Исто тако овај члан Устава гарантује и свима нама грађанима нашу приватну својину. Ако га у овој ствари доведемо у сумњу, онда шта може сутра са нама бити. Овај члан Устава гарантује не само чиновницима њихове плате, него и нама нашу сопствену имаовину. Доведемо ли њега у сумњу, довели смо своју својину у сумњу. Дакле не ради чиновника, него ради опште безбедности не бих могао никад да допустим, да се овај члан доведе у сумњу, тиме што би се усвојило оно, што Ранко хоће. С тога одбор није ни улазио у ово питање, а изјављујем да ниједна влада не би могла да изврши решење донесено у том смислу.

Милија Миловановић — Ја, господо, као и већина говорника мислим, да на сваки начин ми не можемо да крвимо један закон. Као што се зна Савет је једна установа, против које сам ја вазда викао и сматрао да је непотребна, али нов Устав, који смо примили, он је ову установу наново оживео. Ми смо онда тражили пута и начина, како ћемо да регулишемо плате и посао те установе, што се зове Државни Савет, и тражећи пута и начина нашли смо, да дамо Савету неке послове, које ће да врши и за те послове закон је на основу Устава регулисао њихове плате тако, да плата једнога саветника не може бити већа од 8.500 дин. Кад је Скупштина донела тај закон, нико није могао ни да мисли, да неко од саветника може по ранијим својим привилегијама или по неким ранијим законима, који су новим законом укинута, да може примати више плате, но што је новим законом регулисано и на који је закон он пристао тиме, што је постао понова саветник. Каже се: па није им речено. Ја не разумем како им није речено; зар се земаљски закони не објављују; зар један чиновник, кад се прима да врши државну службу, не зна услове по којима се прима? Стари закон вреди по томе, што њихова стара права не могу да се укину, али нова вреде по новом закону. Право је рекао Ранко: Кад би ми пристали на то, да старим саветницима дајемо стару плату, онда би Скупштина и рекла: стари саветници, који се понова у Савету примашу, они имају своје старе плате, а кад то није речено, онда значи да по овом закону могу имати само ове плате а не старе. На сваки начин они, који су, оснивајући се на силу старог закона, узимали више но што им је припадало

плате, они требају и да врате а од сада да примају онолико, колико је законом предвиђено. Каже се: неће пристати да служе, — ако неће нека иду кући. Могу ли ја момка мога да натерам да ме служи за 50 дук., ако ме је пре служно за 100? Ако ћутећи пристане на 50, он после не може да тражи 100 дук. Тај исти случај мора да стоји овде, овде нема претпоставке, овде је закон чист и јасан тако, да га нико не може да побие. Ствар је јасна да ниједан саветник, био он стари или нов, не може имати већу плату од 8.500 дин., и ја мислим да ће Народна Скупштина тако и да реши. Мислим да је сваки дужан, да се држи онога закона, који је Скупштина донела, најпосле ко је тај што тумачи закон? То је Народно Представништво; како их оно протумачи тако и остају, на било то право или криво.

Да ли је право или криво, што смо ми пре неки дан укинули сеоске дућане. Зар ти људи нису имали неко право, али ми смо казали да државна потреба то захтева. Њихова стечена права, дакле, могли смо да вређамо, а кад је дошло на државне саветнике, не можемо. Била би бесмислица, када би се могао да према једноме грађанину примењује овако, а према другом онако. Дакле ја сам за то, да плате саветницима не могу бити веће од 8.500 динара и да сваки од њих прима плату по новом закону.

Известилац Риста Поповић — Само две три речи да одговорим г. Милији Миловановићу. Он је неколико пута казано, кад донесемо закон ми морамо према њему да се управљамо. Нико то не спори. Све што се у будуће ради, радиће се по овом закону. Што је неко раније постављен и што је стекао право на већу плату, ви му је сад не можете одузети. Н. пр. ми имамо закон како потврђујемо талије. Сад ако би се донео закон, да се рецимо талије потврђују још и код министра унутрашњих дела, и да онај, који није тако талију потврдио неће бити сигуран, што је талију потврдио по старом закону. Тај би закон могао да доведе у питање личну својину.

Не можете ви ником поништити оно, што је на основу старог закона стекао. Кад се донесе нов закон, он као што рекох, важи само за у будуће, а оно што је утврђено пређашњим законом, оно остаје у својој важности. Кад не би тако било, онда би једног дана могло доћи у питање и Милијино и моје, и другог и т.е.е.г имаће. Овај члан, хтели не хтели, мора остати овакав.

Министар просвете Андра Николић — Господо, ја ћу у мало речи казати како о овој ствари мислим, а у тим ће бити исказано како о овој ствари мисли влада.

Питање се не показује никако као финансијско — новчано — као питање уштеде. То се питање овим не може да припише ни по оној малој количини уштеде, која би овде извела свега 9.000 динара. То се с друге стране не може да припише овом питању ни по последњама, које могу да буду, јер у колико би оваквим мишљењем дошло се дотле, да стари саветници потраже пензију а по Уставу морају бити нови постављени, у толико би не само не уштедили, него би се још изложили и новим трошковима. Данас, ово остаје само као питање законитости.

Ту би се и ја сложио с г. Милијом, да је ствар јасна и чиста, само на други начин, а не као што је он рекао. Мислим, да је ствар јасна и чиста, да закони могу да заповедају од данас за сутра, дакле у напред.

Нов је закон, стварајући нове положаје, одредно и нове плате од 8.500 динара, али није могао и старе плате у неким да одузме.

Да се стечена права не смеју вређати, то је исказано у Уставу, који каже: „Закон нема повратне силе на штету права стечених ранијим законом“ (Чл. 36). Сматрајући ово питање као питање чисте законитости, ја држим да се оно има расправити без обзира на питање о уштеди, тим пре, што и ако би смо добили 9.000 динара, то није ништа, јер би толико а и више изгубили новим понављањем.

Ја мислим, да ако је ово питање законитости, Скупштина мора да буде најосетљивија у том питању, јер нико није то-

лико обвезан да чува законитост, да буде осетљив у питањима законитости, колико Народна Скупштина.

Ја вас молим, да у овоме погледу схватите ово питање и да га решите као питање законитости.

Тога ради ја сам противан предлогу, који је изнео посланик г. Јован Николић. Држим, да не може друкчије ни бити, него као што је предложено, и са којим се предлогом сложила и одборска већина.

Јован Милић — Баличевац — Ја, господо, кад год сам дао своју заклетву, ја сам знао зашто је дајем и никога нећу молити, да ми што поклоним. Ја мислим, да овде нема десет посланика, који нису били лањске године у Скупштини, кад смо донели закон, да саветници примају по 8.500 динара плате, ми смо тај закон донели а сада хоћемо да га поново поричемо, а ја то никако нећу. Ако хоћемо да саветници имају по 10.000 динара плате, онда треба поништити досадашњи закон. Да није донесен закон на врага нек иде, али кад је донесен закон, нек буде тако и ја ћу да гласам да саветници имају 8.500 динара плате.

Атанасије Вучковић — Господо, у овоме малом, ситном питању, по својој вредности оличава се једна ствар, а то је правда, законитост у земљи. Ја мислим, господо, да радикална странка, која је вечито ратовала и устајала против незаконитости, не сме дозволити, да се незаконитост врши нигде, па ма се то тицало и врло ситне ствари. Ја мислим, да ако само тако будемо радили, да не дамо маха самовољи и ђефовима, не само приватних личности, него и државних, и само тако ако будемо радили, моћи ћемо постићи ону леуу цел, за коју смо се борили, и да ћемо се тако моћи развити како треба.

Ми смо, господо, млад народ. Ви знате, да је било код нас времена, када су се државни чиновници постављали по вољи владара. По својој вољи, он их је постављао и смењивао, али и они су пак по својој вољи радили; н. пр. у време кнеза Милоша, чиновници у појединим крајевима радили су шта су хтели. Има много прича, које су нам остале из тога времена, и оне нас просто доводе до чуђења. На прилику прича се, да је један чиновник у Ресави овако купио порез: наплаћивао је од народа колико је хтео и доносио је у касу колико је хтео. Ја сам слушао као дете за Татар Богдана, да на једној страни испече теле или јагње, и то печење, држећи у рукама једе, па зова с друге стране Мораве рибаре да га превезу, али их не зове речима, као што се људи зову, него их зове са најпогуднијим речима и вели: морате да радите што год кажем — ми смо власт. Еле, господо, то је време полагано прошло; и ми смо ступили на такозвани легални пут.

Држава, господо, није приватна личност, ви знате, то је највећа чивеница, што је има у једном друштву. Потребне државне, господо, не могу се сравњивати са потребама приватних. До душе има нечга, што је истоветно у овима, али по својој величини приватне се потребе не могу мерити са државним. Еле, услед тих великих и разних потреба, држави су потребни људи, који су зналци извесне струке, и који ће држави извесне потребе да задовоље. Али, господо, лица, која су у државној служби, нису оно исто, што и лица у приватној служби. На пр. када неко служи у приватној служби, он не мисли да у овој остане вечити слуга, по гледа данас сутра, да и сам буде газда, господар, а кад је у државној служби, он вечито, од почетка до свршетка остаје чиновник, за ову се последњу људи и спремају и целу младост проведу у школи. Овакви људи заиста, господо, треба да се награде, да могу да живе.

Господо, тако у сувременоме друштву мора и да буде, сваки мора да се спреми за извесан посао. Који сврши медицину или права, не може бити мајстор или трговац, и када би почео да ради трговину, он би наравно брзо остао на сокаку. Али, кад такве људе, који су спремни у извесној струци, који су држави потребни, држава узима да јој служе, она не може казати, данас ми требаш а сутра не. Држава мора да буде сигурна у своме раду и кад узима једног човека да јој

непрекидно ради и целог свога века, онда је право да томе човеку осигура и живот за цело време, док буде служио.

Ви знате, господо, како се добијају права чиновничка. Не може се узети неко са сокака у службу, него се каже: покажи прво атестат, за што си спреман. Па после, покажи ту твоју спрему, па се стављају услови, колико ко може у извесном положају остати, каже се, колико се у ком положају плаћа; н. пр. секретару — толико и толико, начелнику толико — све се ово условљава роком од 40 година, после ког се може да добије пензија. И ја сам н. пр. испунио те услове, који се од једног чиновника траже. Е сад, како би то било да се држави на један пут прохте да са чиновницима тера ђефове и да каже: и ако си ти или онај, сиктер, не требате ми више. У једној држави, господо, закон треба да је највећа светиња, и кад би држава почела да тера овакове ђефове, онда шта остаје приватним да раде?

Нека су господа наводили примере и срањивали државне чиновнике са слугама у приватној служби. Господо, и ту постоји извесна погодба, и када се неко погоди да служи за годину дана за извесну плату, њему не може његов господар казати: е чујеш ли, ђеф ми је да ти платим 15 пара. Такав газда одмах би био предан власти. И када се тако не ради код приватних лица, не треба ни овде да се правимо, да не разумемо шта је у ствари један саветник. Он је дошао до тог свог положаја по годинама службе, као чиновник, и по заслуги својој. И ми сад хоћемо да кажемо: Ехе, видиш, ти имаш велику плату. Хоћемо мало да ти смањимо. Али то не иде, господо.

Ја кажем, ако се будемо чинили невешти у оним стварима, које су највећа светиња за нас, ми нећемо имати компаса, који ће нас водити напредку.

За нас све треба да буде закон највиша воља. Ја не спорим то, да један човек може неког убити, запалити неком кућу, али да ли је то право? За цело да вије, и држава има начина да таког човека веже и казни, као што закон прописује. Ми кад не дозвољавамо у држави да се никоме неправда чини, онда не можемо тражити да се извесном реду чиновника одузима једно легално право, које су они стекли и својом спремом и годинама службе. Ја држим, господо, да треба да се оканемо таквог разговора, кад је закон у том погледу јасан и прецизан.

Алимпије Васиљевић — Кад би овде било питање о личном интересу мом, онда верујте, да ја не бих ни узимао реч, јер ја нисам никада узимао реч, у таквим приликама, пошто никада нисам претпостављао личне интересе општим народним интересима. То доказује сав мој досадашњи рад, али сам овде узео реч, јер је у питању право, које сваки Србин има дужност да брани, а Народна Скупштина понајвише. Ову плату, коју ја и још неки државни саветници сад имамо, ми смо стекли новим Уставом, који каже: да закони немају повратне силе на штету раније стечених права српских грађана. Тиме је Устав хтео да осигура закониту тековину српских грађана, да утврди у земљи кредит, јер она земља, у којој се стечена права не поштују, та земља губи кредит не само страних капиталиста него и својих домаћих, и домаће капиталисте на тај начин гледају да склопе своју имаовину и да осигурају свој живот. Ја сам пре казао, да се само штедњом не може поправити финансијско стање, али између штедње и отимања велика је разлика. Овде се може вотирати да се одузму стечена права, али нема тога министра, који ће то да изврши, нарочито због тога, што смо ми ономад донели један закон да ће министар бити осуђен на 15 год. робије ако повреди Устав. Ви сте лањске године донели закон да се одузимају додаци официрима, али министар није смео тај закон да изврши, јер је сматрао да ће тим повредити Устав и бити за то кажњен. Он је дакле у овом случају имао потпуно право.

Мој поштовани пријатељ Ранко казао је: Па како је то било са епископима? То је друга ствар. Епископима је смањена плата пре Устава. Најпосле, ако интерес земаљски захтева да сваки Србин жртвује трећину свога имања, онда ћу

ја бити први, који ћу то учинити, као што сам и раније чинио. Ја сам за време рата жртвовао 700 дуката, па никад нисам то помињао, међутим неки су тражили да им се плати неколико окла сена, а издавали су се за патриоте! Верујте, господо, више ће шкодити општем кредиту, него што ће користити, ако ми ово учинимо.

Ја сам сем тога хтео да кажем неколико речи ради обавештења оних, који погрешно схватају ову ствар. То сам и учинио.

Милош Богдановић — Овде се повела реч о неком стеченом праву. Ја мислим да најпре треба да се запитамо од куда је тој господи — саветницима то право. Да ли га је он стекао сам собом или му га је његова жена као мираз донела. Ја мислим да овде не може бити говора о том стеченом праву, јер је њега српски народ крвљу и мачем стекао, а да је тако узмемо пример, да на Србију дође некаква најезда стране силе и ову земљу да потчини, питам ја да ли би та господа, онда могла са овим чланом 36 Устава да изађу па да кажу: „не аго, то је моје стечено право“, и колико би му ово вредило. Према томе ово није никакво њихово право. Шта више то им се право не крњи по Уставу. Разуме се да би се крњило онда, кад би ми сада једног саветника ставили у положај практиканта, па да се у плати са њиме равна. Дакле кад се њича саветничке плате имају рачунати по закону, који је о томе донесен онда од куда им се крњи њихово право? Не то по овом не стоји.

Но господа, наводе за пример да ће отуд настати неприлика, јер ће ови саветници, којима се сад смањује стара плата, да даду оставку и да изађу кад наврше 65 год. Па лепо, шта стоји на путу њему кад наврши 65 год. да одступи и да вуче 10.000 дин. плате. Баш је сад овде питање да ли је боље да он вуче 10 или 8 хиљ. дин., а да ништа не ради. Према томе и пошто увиђам, да је умесан предлог Ранка Тајсића и у томе кад узмемо у обзир да у тој установи има 16 чланова, самих саветника, не само да се слажем са уштедом на саветнике, већ се слажем да се учини уштеда и овим секретарима и практикантима, дакле у свему по Ранковом мишљењу, те нека и они, господа саветници, мало више рада имају, јер толико чланова нема ни у једној установи у земљи колико их има у Државном Савету, па боље нека и они по неко решење напишу да не чекају само готовину. И с тога молим Народну Скупштину да усвоји потпуно предлог Ранка Тајсића, ако хоће о штедњи бригу да води.

Јоксим Павловић — По буџетском предлогу плата на саветнике одређена је у 145.625 дин., на коју је и одборска већина пристала. Одвојеним мњењем Тајсића штеди се 9000 дин. Ја, потпомажући ово његово мишљење, не могу да се сложим са извештајем, да је ово право исто тако као и право приватних лица. Скупштина која кроји буџет, узима за основу закон, на основу кога даје издатак, и по закону о саветницима плата им се рачуна 8500 дин. на сваког, а ако би Скупштина друкче урадила, онда значи кроји плате на закону, који не постоји, јер на ономе закону пише да он важи од кад га краљ потпише. А сад што се тиче ранијих стечених права. Ми немамо права да та раније стечена права потпремо, но министар може да одреди један правнички одбор, који би видео да ли се ово слаже са законом; али само Скупштина би се огрешила, кад би то решила на основу закона, који не постоји. Ми овде кројимо буџет како Држ. Савет фактички треба да постоји, међутим тамо има сад 4 места празна, која ће свакако целе године остати, и ту би онда била уштеда 34.000 дин. Ми овим можемо да уштедимо 15.000 дин. Стога ја би био да се овде каже: „на плате саветника да буде у место 145.000 дин. 130.000 дин.“ и тако је уштеда 15.000 дин. те би се тако учинила уштеда, као што Ранко предлаже. Сад ако је Скупштина вољна да ме помогне, да се овде мете: на плате председника, потпредседника и 14 чланова 130.000 динара. (Не потпомажу га).

(НАСТАВИЋЕ СЕ)